

Project Passende perspectieven

Nieuw instrument meet mondelinge taalvaardigheid

Veel scholen vinden het belangrijk om doelgericht aan de mondelinge taalvaardigheid van kinderen met specifieke onderwijsbehoeften te werken. Maar hoe doe je dat? Het instrument Mondeling op Maat, dat is ontwikkeld binnen het project Passende perspectieven, helpt scholen op weg. Bij Het Kompas zijn ze enthousiast: 'We kunnen ons onderwijsaanbod nu beter afstemmen op individuele leerlingen.'

DOOR FEMKE VAN DEN BERG FOTO HUMAN TOUCH PHOTOGRAPHY

Het Kompas is een school voor speciaal basisonderwijs in Etten-Leur. Iedere leerling volgt er een eigen leer-route, met een eigen uitstroomperspectief. Om beter te kunnen afstemmen op de behoeften en mogelijkheden van leerlingen, ontwikkelde de school een eigen taalwerkwijze. 'Het bleek echter lastig om de mondelinge taalvaardigheid van individuele kinderen goed in beeld te krijgen en te toetsen', vertelt Mariëlle van der Heijden, logopedist/taalcoördinator. 'Mondelinge taalvaardigheid is vluchtig: een leerling spreekt iets uit en daarna is het verdwenen. Het is dus moeilijk om precies het niveau te bepalen, waarbij je moet aansluiten.' In 2015 las Van der Heijden dat SLO scholen zocht die een nieuw instrument wilden uitproberen voor het meten en stimuleren van de mondelinge taalvaardigheid. 'We hebben ons meteen aangemeld!'

Leerplanproducten

Het instrument, Mondeling op Maat, is ingebed in Passende perspectieven. Binnen dit project voor het (speciaal) basisonderwijs, praktijkonderwijs en vmbo zijn leerplanproducten ontwikkeld voor leerlingen van wie verwacht

wordt dat ze referentieniveau 1F op 12-jarige leeftijd niet halen. 'Het gaat om leerlingen voor wie een ontwikkelingsperspectief is vastgesteld en voor wie keuzes gemaakt moeten worden in het onderwijsaanbod', vertelt Mienke Langberg, projectleider taal bij SLO. 'Dit kan zijn op alle onderdelen of binnen een specifiek taal- of rekendomein.' SLO heeft, samen met leerkrachten en taalexperts, onder meer doelen en leerroutes beschreven die aangeven wat leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften moeten kennen en kunnen met het perspectief op een bepaalde uitstroombestemming. Ook zijn er wegwijzers, profiel-schetsen en maatwerk aanpassingen gemaakt (zie passendeperspectieven.slo.nl). Deze leerplanproducten helpen scholen bij het formuleren van een passend onderwijsaanbod en bij het aanbrengen van een door-gaande lijn tussen de onderwijssectoren.

Pilotscholen

De afgelopen jaren zijn diverse leerplanproducten van Passende perspectieven uitgetest op scholen. 'Pilotscholen zijn enthousiast en geven aan er houvast

Papier en digitaal

De ervaringen die zijn opgedaan met *Mondeling op Maat* zijn eind 2016 geëvalueerd. Het (bijgestelde) instrument komt beschikbaar via passendeperspectieven.slo.nl. In eerste instantie gaat het om een papieren versie, bedoeld om de taalontwikkeling van de individuele leerling in beeld te krijgen. Daarnaast komt er een digitale versie die zicht geeft op het groepsniveau. Deze kan geïntegreerd worden in het administratieve systeem ParnasSys (module leerlijnen).

aan te hebben', vertelt Langberg. 'Het lukt beter om weloverwogen keuzes te maken in het onderwijsaanbod. Het bleek echter ook dat ze naar verhouding weinig aandacht besteedden aan de mondelinge taalvaardigheid: spreken/luisteren/gesprekken voeren. Scholen vinden dit wel belangrijk, maar weten niet goed hoe de mondelinge taalvaardigheden van leerlingen in kaart te brengen. Ze hebben behoefte aan handige en compacte observatie-instrumenten die ze op een efficiënte manier in de klas kunnen inzetten.'

Oefenen

Met het instrument *Mondeling op Maat* én de bijbehorende lessenserie van zes weken wil SLO hieraan tegemoet komen. In de lessenserie leren leerlingen hoe zij een verhaal vertellen bij een prentenboek zonder tekst, waardoor de leerkracht de kans krijgt hun mondelinge taalvaardigheid te observeren. Op Het Kompas probeerden ze het uit. 'De eerste les was ingeruimd voor *modelling*: ik toonde de klas hoe ik het verhaal vertelde uit het prentenboek *Frog, where are you?* van Mercer Mayer', vertelt Petra Janssen, leerkracht van groep 7/8 en gedragscoördinator. 'De lessen erna gingen de leerlingen dit in wisselende tweetallen zelf oefenen. Ook vertelden zij elkaar het prentenboek *Monkie* van Dieter Schubert. Dat vonden ze superleuk! En ze gaven elkaar goede feedback.' De kinderen konden gebruikmaken van een Kijkwijzer, met tips voor het vertellen.

Observeren

Tijdens de lessen observeerde de leerkracht de mondelinge taalvaardigheid met behulp van het SLO-instrument. De nadruk lag op de deelvaardigheden 'spreken' en 'taalbouwstenen': klank-, woord- en zins-

vorming. 'Hiervoor is gekozen omdat deze twee sub-domeinen samenhangen: de taalbouwstenen zeggen iets over de kwaliteit van de spreekvaardigheid van de leerling', aldus Langberg. Op een registratieformulier staat waar de leerkracht op kan letten. Bij 'spreken' staat bijvoorbeeld: 'maakt eigen gedachtegang begrijpelijk'. 'Alles wat een kind goed deed, onderstreepten we met groen. Twijfelden wij, dan gebruikten we oranje. En zagen we bepaalde taaluitingen niet, dan pakten we rood', vertelt Janssen, die het registreren tijdens de les soms lastig vond. 'Verder zijn we zeer tevreden over deze lessenserie en het instrument. Ze zijn duidelijk en gebruiksvriendelijk!'

Beter beeld

Op basis van de registraties kregen de leerkrachten een goed beeld van de mondelinge taalvaardigheid van individuele leerlingen. 'Daarna konden we het gesignaleerde taalniveau vergelijken met het passende perspectief van ieder kind', vertelt Van der Heijden. 'Zo zagen we snel of een kind beheerste wat zou moeten. Vervolgens stelden we ons onderwijsaanbod bij.' De lessenserie eindigde met een presentatie: leerlingen van groep 7/8 vertelden het prentenboek aan groep 3. Deze eindpresentatie werd gefilmd. 'Het was een enorm succes', zegt Janssen. Van der Heijden: 'Tegelijkertijd betrapten we onszelf soms op de gedachte dat leerlingen er méér van hadden kunnen maken. Terwijl dat gezien het uitstroomperspectief niet hoeft. We vinden het belangrijk om van al onze leerlingen hoge verwachtingen te koesteren. Door dit project hebben we geleerd om onze verwachtingen nog meer op de leerlingen af te stemmen. We hebben een beter beeld van wat ze moeten kennen en kunnen. Daardoor kunnen we betere keuzes maken.'